

Немските лагери на територията на окупирана Полша 1939–1945 г.

Първите лагери

С нахлуването в Полша през септември 1939 г. Германия планира да унищожи не само държавата, но и полската нация. Намерението е поляците, активно ангажирани в дейностите на полската държава, да бъдат убити, а останалите да бъдат превърнати в роби.

За осъществяването на тези планове окупаторът от самото начало започва да създава лагери на полска територия.

Първите създадени – още през октомври 1939 г. – са т.нар. **импровизирани концентрационни лагери. Организиран са в Познан от нахлуващата в Полша германска полиция за сигурност (Posen Konzentrationslager - Fort VII) и в Лодз-Радогошч (Konzentrationslager Radogosch). В тези лагери са затваряни поляци, които организират или могат да организират съпротивата на цивилното население срещу германските нашественици.**

Почти по същото време германската полиция създава временни лагери за полските цивилни пленници и лагери за интернирани. Такива лагери възникват в Иновроцлав (Übergangslagerin Hohensalza), Джялдово (Durchgangslager für polnische Zivilgefangenein Soldau), Гдиня (Internierungslager Gotenhafen), Гданск (Übergangslager Danzig-Victoria), Щутово (Zivilgefangenenlager Stutthof), Бидгошч (Internierungslager Bromberg).

...в тях са затворени повече от 100 хиляди поляци (...) разстреляни на 196 места за масови екзекуции

В рамките на няколко месеца от съществуването на временните концентрационни лагери, лагерите за полските цивилни пленници и лагерите за интернирани в тях са затворени повече от 100 хиляди поляци. Съдбата им е трагична: след жестоки разпити са разстреляни на 196 места за масови екзекуции, предимно в горите, например в Пяшницките гори край Вейхеров, Шпенгавските гори край Староград Гдански, Калиските гори край Картуз, горите Барбарка край Торун, горите Допиевец край Познан, Лагевиницките гори и Лучмерските гори край Лодз.

Концентрационни лагери

...в тях се развива програмата за унищожение на евреите и на определени групи затворници

Германските нашественици организират в окупираните полски земи концентрационни лагери. Първият концентрационен лагер на територията на окупирана Полша и предназначен за 30 хиляди затворници германците основават през май 1940 г. в Освиенциум (Ошвиенчим), Силезия – това е лагерът Аушвиц. Създаден е във връзка с масовите арести на поляци, целта на които е да предотвратят развитието на съпротивителното движение, обхващащо все по-широки кръгове от населението. До края на 1940 г. в лагера са затворени близо 8 хиляди поляци, заподозрени в конспирация. Аушвиц има над 40 подлагери, където затворниците извършват принудителен труд за немски фирми.

През август 1941 г. е открит друг концентрационен лагер – лагерът Люблин, по-известен като Майданек, по името на квартала в Люблин, където е разположен. Лагерът е предназначен за 25-50 хиляди затворници. Също така през 1941 г. започва да функционира концентрационният лагер в Бжежинка – лагерът Биркенау, в който са прехвърлени затворничките, затворени преди това в мъжкия лагер Аушвиц и концентрационния лагер в Рогожница – лагерът Грос-Росен. През януари 1942 г. стасус на концентрационен лагер (лагер Щутхоф) получава действащият в Щутово край Гданск специален лагер на полицията за сигурност – Sonderlager Stutthof. Първите затворници в лагера са членовете на съпротивителното движение в Померания. Лагерите Щутхоф и Грос-Росен имат 119 подлагери в окупирана Полша и няколко подлагери в Източна Прусия, Чехия и Германия. Затворниците работят на строежите на пътища и в заводите за оръжие и муниции.

В съставите на концентрационните лагери влизат функционери от СС. Работните места в работилниците, складовете и офисите на лагерите се заемат от криминални затворници – германци, изпращани от съществуващите в Германия лагери.

През следващите военни и окупационни години властите на Германския Райх разширяват задачите на концентрационните лагери, създадени на полска територия. Освен че са предназначени за принудителна изолация, в тях се развива програмата за унищожение на евреите и на определени групи затворници.

Първата такава група, изпратена в Аушвиц към края на 1941 г. за унищожаване, са

съветски военнопленници. От глад умират 10 хиляди военнопленници.

За унищожение в Аушвиц са транспортирани роми от цяла Европа. Част от лагера е отделена и там са настанени цели семейства, които по-късно са изпратени в газовите камери.

От 1942 г., когато германците пристъпват към изпълнение на програмата по унищожение на евреите (т.нар окончателно решение на еврейския въпрос – „Endlösung der Judenfrage“), към Аушвиц се насочват транспорти с евреи от цяла Европа. При пристигането им на място евреите са избивани с Циклон-Б или отровни газове. За едно денонощие там се обгазят в камерите и изгарят в крематориумите около 9 хиляди души. Еврейското население от окупирана Европа е транспортирано за унищожение също и в лагерите Люблин, Щутхоф и Грос-Росен.

Лагерите на смъртта

...когато германците пристъпват към изпълнение на програмата по унищожение на евреите (...) За едно денонощие там се обгазят в камерите и изгарят в крематориумите около 9 хиляди души.

Освен концентрационните лагери, в които се изпълнява програмата за Холокоста, нацистите изграждат през 1942 г. На полска територия лагери на смъртта/лагери за незабавно унищожение в Хелмно (Kulmhof) на Нер, Белжец, Собибор и Треблинка. Гарнизонът на лагерите е съставен от офицери на Гестапо и т.нар. специални групи на СС (SS Sonderkommando). Лагерите на смъртта са създадени от окупатора за унищожение еврейския народ, населяващ Европа. Там се убиват също роми, съветски военнопленници и поляци, помагали на евреите.

Първите транспорти в лагера на смъртта в Хелмно на Нер са евреи от областта на Варта. Жертвите веднага са наблъскани като стада в камиони - подвижни газови камери, в които се пускат изгорелите газове от ауспуха. Телата са откарвани в близката гора и там са изгаряни на дървени клади. Следващите жертви са децата на полски семейства от Замойшчизна, както и поляци от институциите за социални грижи в Лодз и Влоцлавек. В Хелмно на Нер умират също съветски военнопленници и евреи от Германия, Австрия, Франция, Белгия и Холандия. Нацистите убиват в лагера от 200 до 300 хиляди души.

В лагерите на смъртта в Белжец и Собибор, изградени в източната част на окупирана Полша, първите транспорти са евреи от южните и източните гета на териториите на

Генерал-губернаторството, тоест от областта на Краков, Люблин, Радом и Галиция. Следващите транспорти идват от Съветския съюз, Австрия, Белгия, Чехия, Дания, Холандия, Франция, Германия, Норвегия, Румъния и Унгария.

В лагера Белжец са транспортирани и поляци от галицийска област, главно от Лвов. Докато в лагера Собибор са транспортирани полски деца от Замойшчина. Общо в лагера Белжец са убити около 600 хиляди, а в лагера Собибор – около 250 хиляди души.

Лагерът на смъртта Треблинка, изграден в северната част на Мазовше, служи за унищожаване на евреи, депортирани от варшавското гето и гетата, създадени от нацистите в други градове на варшавска област. Тук са транспортирани и евреи от Германия, Австрия, Франция, Белгия, Югославия, Гърция и Съветския съюз. Общо в лагера германците убиват около 750 хиляди евреи.

Лагерите на смъртта са ликвидирани през есента на 1943 г. и първите месеци на 1944 г. Унищожени са газовите камери, бараките са разрушени, а земята, върху която са били лагерите, е изорана и засята с трева.

Други категории лагери

Лагерите на смъртта, концентрационните лагери и другите лагери на полицията за сигурност не изчерпват списъка от лагери, създадени от германските окупатори на полска територия. Освен лагерите, подчинени на полицията за сигурност, са създадени хиляди лагери, подчинени на гражданските власти. Това са временни **лагери за преселване, лагери за принудителен труд и наказателни лагери.**

Лагерите за принудителен труд са най-голямата група лагери, чиято цел е експлоатация на човешките ресурси на Полша. Първите такива са създадени в края на 1939 г. и началото на 1940 г. Това са трудови лагери за евреи. Ликвидацията им настъпва последователно в годините 1942-1944 по време на масовото унищожение на еврейското население.

От декември 1940 г. германският окупатор организира за поляците отделни лагери за принудителен труд. Затворените там хора работят по изграждането на пътища и диги на реките, извършват селскостопански дейности, регулаторно-мелиоративни и укрепителни дейности. В тези лагери има висока смъртност, причинена от примитивните, нехигиенични условия на живот, недостига на храна, тежката работа и терора. Лагерите за принудителен труд за поляци функционират до 1945 г.

Временните лагери за преселване служат за изселване на полското население от полските територии, които трябва изцяло да бъдат германизирани. Затворените в тези лагери семейства са разделяни. Младите и здравите са изпращани на принудителен труд в Германския Райх. Възрастните и болните, както и децата остават в лагера. В рамките на пет години от началото на преселническата акция германският окупатор настанява в тези лагери повече от 1 милион и 200 хиляди поляци.

Наказателните лагери принадлежат към отделна категория лагери. В тях излежаваното наказание е свързано с извършването на трудова дейност.

д-р Мария Варджинска

[Мапа obozów](#)
[Funkcjonariusze obozów](#)
[Obozy](#)

[Купчина чували с косите на убити жени в концентрационен лагер Аушвиц-Биркенау. Косите са опаковани от германците и готови за транспортиране, за да бъдат използвани в промишлеността; 1945 г. след освобождаването на лагера; \(IPN\). Купчина чували с косите на убити жени в концентрационен лагер Аушвиц-Биркенау. Косите са опаковани от германците и готови за транспортиране, за да бъдат използвани в промишлеността; 1945 г. след освобождаването на лагера; \(IPN\).](#)

[Концентрационен лагер Майданек - помещението пред газовата камера с устройството, което задейства пускането на газта. Прозорчето в стената служи, за да се наблюдава процесът на обгазяване \(IPN\). Концентрационен лагер Майданек - помещението пред газовата камера с устройството, което задейства пускането на газта. Прозорчето в стената служи, за да се наблюдава процесът на обгазяване \(IPN\).](#)

[Концентрационен лагер Майданек след освобождаването през 1944 г. Пещите на крематориума с изгорели човешки останки \(IPN\) Концентрационен лагер Майданек след](#)

[освобождането през 1944 г. Пещите на крематориума с изгорели човешки останки \(IPN\)](#)

[Концентрационен лагер Майданек -останки от овъглените трупове, захвърлени край пещите на крематориума; юли 1944 г. след освобождането на лагера \(IPN\).](#)
[Концентрационен лагер Майданек -останки от овъглените трупове, захвърлени край пещите на крематориума; юли 1944 г. след освобождането на лагера \(IPN\).](#)

[Концентрационен лагер Майданек - купчина обувки в една от бараките; юли 1944 г. след освобождането на лагера \(IPN\).](#)
[Концентрационен лагер Майданек - купчина обувки в една от бараките; юли 1944 г. след освобождането на лагера \(IPN\).](#)

[Един от гробовете, разкрити по време на ексхумациите на територията на концентрационен лагер Майданек; есента на 1944 г. \(IPN\).](#)
[Един от гробовете, разкрити по време на ексхумациите на територията на концентрационен лагер Майданек; есента на 1944 г. \(IPN\).](#)

[Концентрационен лагер Майданек - останки и кости на жертвите, открити по време на ексхумациите; есента на 1944 г. \(IPN\).](#)
[Концентрационен лагер Майданек - останки и кости на жертвите, открити по време на ексхумациите; есента на 1944 г. \(IPN\).](#)

[Концентрационен лагер Майданек- изкопани останки на затворници; август 1944 г. \(IPN\).](#)
[Концентрационен лагер Майданек- изкопани останки на затворници; август 1944 г. \(IPN\).](#)

[Масова екзекуция в концентрационен лагер Щутхоф; \(IPN\).](#)
[Масова екзекуция в концентрационен лагер Щутхоф; \(IPN\).](#)

Табела с надпис на немски и полски език, която информира, че правенето на снимки е забранено под заплата от разстрел. Табелите с подобно съдържание са поставени на загражденията на всички концентрационни лагери. Германците правят всичко възможно никаква инф
Табела с надпис на немски и полски език, която информира, че правенето на снимки е забранено под заплата от разстрел. Табелите с подобно съдържание са поставени на загражденията на всички концентрационни лагери. Германците правят всичко възможно никаква информация за концентрационните лагери да не достигне до обществеността (IPN).

Концентрационен лагер Щутхоф – смърч, на който са бесени затворници; втората половина на 40-те години; (IPN). Концентрационен лагер Щутхоф – смърч, на който са бесени затворници; втората половина на 40-те години; (IPN).

Най-големите синове на Макс Паули - комендант на концентрационен лагер Щутхоф, по време на игра на територията на лагера; вероятно 1942 г. (IPN). Най-големите синове на Макс Паули - комендант на концентрационен лагер Щутхоф, по време на игра на територията на лагера; вероятно 1942 г. (IPN).

Макс Паули - комендант на концентрационен лагер Щутхоф със съпругата и децата си пред дома им в Гданск Врешч; между 1939 и 1942 г. (IPN). Макс Паули - комендант на концентрационен лагер Щутхоф със съпругата и децата си пред дома им в Гданск Врешч; между 1939 и 1942 г. (IPN).

Транзитният лагер в Жабикуво близо до Познан – телата на затворници, разстреляни и после изгорени от германците по време на евакуацията на лагера; януари 1945 г. след освобождаването на лагера (IPN). Транзитният лагер в Жабикуво близо до Познан – телата на затворници, разстреляни и после изгорени от германците по време на евакуацията на лагера; януари 1945 г. след освобождаването на лагера (IPN).

Могила от пепел от крематориума на територията на лагера на смъртта в

[Треблінка \(IPN\). Могила от пепел от крематориума на територията на лагера на смъртта в Треблінка \(IPN\).](#)

[Лагерът на смъртта в Треблінка - в далечината се виждат пушеци над лагера \(IPN\). Лагерът на смъртта в Треблінка - в далечината се виждат пушеци над лагера \(IPN\).](#)

[Концентрационен лагер Аушвиц-Биркенау - затворнички в една от бараките 1945 г. \(IPN\). Концентрационен лагер Аушвиц-Биркенау - затворнички в една от бараките 1945 г. \(IPN\).](#)

[Портата, водеща към концентрационен лагер Аушвиц - Биркенау; януари 1945 г. \(IPN\). Портата, водеща към концентрационен лагер Аушвиц - Биркенау; януари 1945 г. \(IPN\).](#)

Галерия

[ГалерияZapraszamy do obejrzenia galerii serwisu](#)